

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

30 novembre 2011

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi du 25 juin 1992
sur le contrat d'assurance terrestre
en ce qui concerne la récompense
due au patrimoine commun**

(déposée par
Mme Liesbeth Van der Auwera et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

30 november 2011

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de wet van 25 juni 1992
op de landverzekeringsovereenkomst wat
de vergoeding aan het gemeenschappelijke
vermogen betreft**

(ingediend door
mevrouw Liesbeth Van der Auwera c.s.)

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie	
PS	:	Parti Socialiste	
MR	:	Mouvement Réformateur	
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams	
sp.a	:	socialistische partij anders	
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen	
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten	
VB	:	Vlaams Belang	
cdH	:	centre démocrate Humaniste	
LDD	:	Lijst Dedecker	
INDEP-ONAFH	:	Indépendant - Onafhankelijk	

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>		<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	
<i>Commandes:</i>		<i>Bestellingen:</i>	
Place de la Nation 2		Natieplein 2	
1008 Bruxelles		1008 Brussel	
Tél.: 02/ 549 81 60		Tel.: 02/ 549 81 60	
Fax: 02/549 82 74		Fax: 02/549 82 74	
www.lachambre.be		www.dekamer.be	
e-mail: publications@lachambre.be		e-mail: publicaties@dekamer.be	

RÉSUMÉ

Selon la loi, le bénéfice de l'assurance contractée par un époux, marié sous le régime de la communauté de biens, au profit de l'autre ou à son profit constitue un bien propre de l'époux bénéficiaire; une récompense n'est due au patrimoine commun que dans la mesure où les versements effectués à titre de primes et prélevés sur ce patrimoine sont exagérés eu égard aux facultés de celui-ci.

La Cour constitutionnelle considère cependant les primes d'une assurance-groupe, même si elles sont payées par l'employeur, comme un avantage que reçoit le travailleur du chef de son contrat de travail. Les prestations sont dès lors des revenus d'activités professionnelles, qui, dans un mariage contracté sous le régime de communauté de biens, sont communs. Le capital doit donc, en tant que part de l'actif de la communauté conjugale, être intégré dans la masse à partager en cas de liquidation-partage de la communauté conjugale.

La présente proposition de loi adapte la législation en ce sens: dorénavant, en règle générale, une récompense est due au patrimoine commun. Afin que la charge que représente le paiement des primes d'assurance pour le patrimoine commun ne crée pas de déséquilibre au détriment de l'époux non bénéficiaire, il est tenu compte, lors du calcul de la récompense, de la valeur des prestations d'assurance au moment de la dissolution du régime.

SAMENVATTING

Aanspraken ontleend aan de verzekering die een in gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot ten behoeve van de andere of van zichzelf heeft bedongen zijn volgens de wet een eigen goed van de begunstigde echtgenoot; aan het gemeenschappelijke vermogen is geen vergoeding verschuldigd behalve wanneer de premiebetalingen, ten laste van dat vermogen gedaan, de mogelijkheden ervan te boven gaan.

Het Grondwettelijk Hof beschouwt echter de premies van een groepsverzekering, zelfs door een werkgever betaald, als een voordeel dat de werknemer uit hoofde van zijn arbeidsovereenkomst verkrijgt. De prestaties zijn derhalve inkomsten uit beroepsbezigheden die, in een huwelijk met gemeenschap van goederen, gemeenschappelijk zijn. Het kapitaal dient bijgevolg als onderdeel van het actief van de huwelijksgemeenschap bij de vereffening-verdeling in de te verdelen massa te worden opgenomen.

Dit wetsvoorstel past de wetgeving in die zin aan: voortaan is in de regel een vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen. Opdat de last die de betaling van de verzekeringspremies voor het gemeenschappelijk vermogen betekent, geen onevenwicht zou veroorzaken ten nadele van de niet-begunstigde echtgenoot, wordt bij de berekening van de vergoeding rekening gehouden met de waarde van de verzekeringsprestaties op het moment van de ontbinding van het stelsel.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

En vertu de l'article 127 de la loi du 15 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre, le bénéfice de l'assurance contractée par un époux, marié sous le régime de la communauté de biens, au profit de l'autre ou à son profit constitue un bien propre de l'époux bénéficiaire. Conformément à l'article 128 de la loi précitée, une récompense n'est due au patrimoine commun que dans la mesure où les versements effectués à titre de primes et prélevés sur ce patrimoine sont manifestement exagérés eu égard aux facultés de celui-ci.

Dans un arrêt du 27 juillet 2011 (n° 136/2011), la Cour constitutionnelle a cependant estimé qu'il n'est pas raisonnablement justifié que, lorsque deux conjoints sont en communauté de biens, le capital de l'assurance-groupe obligatoire que souscrit l'employeur de l'un d'eux au bénéfice de son travailleur en vue de financer une pension complémentaire payée lorsque l'affilié atteint un âge déterminé, soit considéré comme un bien propre qui ne donnerait lieu à une récompense que si les versements effectués à titre de prime et prélevés sur le patrimoine commun étaient "manifestement exagérés eu égard aux facultés de celui-ci". La Cour dit pour droit que, dans l'interprétation selon laquelle, lorsque deux conjoints sont mariés sous le régime de la communauté de biens, le capital de l'assurance-groupe obligatoire que souscrit l'employeur de l'un d'eux au bénéfice de son travailleur en vue de financer une pension complémentaire payée lorsque l'affilié atteint un âge déterminé, est considéré comme un bien propre, les articles 127 et 128 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre violent les articles 10 et 11 de la Constitution.

Selon la Cour, même si les primes de l'assurance-groupe sont payées par l'employeur et ne sont pas retenues sur la rémunération, elles constituent donc un avantage que reçoit le travailleur du chef de son contrat de travail. Les prestations de cette assurance peuvent donc être considérées comme des revenus d'activités professionnelles, lesquels sont communs, en vertu de l'article 1405, 1°, du Code civil, si les conjoints sont mariés sous un régime de communauté de biens. Selon la Cour, le *capital* doit donc, en tant que part de l'actif de la communauté conjugale, être intégré dans la masse à partager en cas de liquidation-partage de la communauté conjugale.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Luidens artikel 127 van de wet van 15 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst zijn de aanspraken ontleend aan de verzekering die een in gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot ten behoeve van de andere of van zichzelf heeft bedongen een eigen goed van de begunstigde echtgenoot. Overeenkomstig artikel 128 van voornoemde wet is aan het gemeenschappelijke vermogen geen vergoeding verschuldigd behalve voor zover de premiebetalingen die ten laste van dat vermogen zijn gedaan, kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan.

In een arrest van 27 juli 2011 (nr. 136/2011) oordeelde het Grondwettelijk Hof echter dat het niet redelijk verantwoord is dat, wanneer twee echtgenoten gemeenschap van goederen hebben, het kapitaal van een verplichte groepsverzekering die de werkgever van één van hen aangaat ten voordele van zijn werknemer ter financiering van een aanvullend pensioen dat wordt betaald bij het bereiken van een bepaalde leeftijd door de aangeslotene, zou worden beschouwd als een eigen goed dat slechts aanleiding zou geven tot vergoeding indien de premiebetalingen die ten laste van het gemeenschappelijke vermogen zijn gedaan "kennelijk de mogelijkheden ervan te boven [zouden] gaan". Het Hof zegt voor recht in de interpretatie dat wanneer twee echtgenoten gehuwd zijn onder een stelsel van gemeenschap van goederen, het kapitaal van de verplichte groepsverzekering die de werkgever van één van hen aangaat ten voordele van zijn werknemer ter financiering van een aanvullend pensioen dat wordt betaald bij het bereiken van een bepaalde leeftijd door de aangeslotene, als een eigen goed wordt beschouwd, de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden.

Volgens het Hof zijn aldus de premies van de groepsverzekering die zelfs door de werkgever betaald worden en niet op het loon worden ingehouden, een voordeel dat de werknemer uit hoofde van zijn arbeidsovereenkomst verkrijgt. De prestaties van dergelijke verzekering kunnen derhalve beschouwd worden als inkomsten uit beroepsbezigheden die, ingeval de echtgenoten gehuwd zijn onder een stelsel van gemeenschap van goederen, luidens artikel 1405, 1°, van het Burgerlijk Wetboek gemeenschappelijk zijn. Het *kapitaal* dient bijgevolg volgens het Hof als onderdeel van het actief van de huwelijksgemeenschap bij de vereffening-verdeling in de te verdelen massa te worden opgenomen.

À la lumière de cet arrêt, nous entendons adapter l'article 128 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre et, ce faisant, assurer également la sécurité juridique. La charge que représente le paiement des primes d'assurance pour le patrimoine commun ne peut créer de déséquilibre au détriment de l'époux non bénéficiaire.

Conformément à l'article 1432 du Code civil, il est dû récompense par chaque époux à concurrence des sommes qu'il a prises sur le patrimoine commun pour acquitter une dette propre et, généralement, toutes les fois qu'il a tiré un profit personnel du patrimoine commun. Le droit au capital de l'assurance-groupe visée en cas de survenance du risque assuré (la pension) constitue un avantage que reçoit l'époux bénéficiaire¹ du patrimoine commun, dès lors que les primes versées pour acquérir cet avantage ont été payées au moyen de sommes du patrimoine commun, estime la Cour dans l'arrêt cité ci-dessus. Le texte de la proposition laisse au droit commun le soin de déterminer les primes qui ont été acquittées au moyen de sommes provenant du patrimoine propre et du patrimoine commun (art. 1405 et suivants du Code civil). Selon l'arrêt de la Cour constitutionnelle, les primes de l'assurance-groupe payées par l'employeur, qui ne sont pas retenues sur la rémunération, constituent d'ores et déjà des revenus d'activités professionnelles, lesquels sont communs, en vertu de l'article 1405, 1°, du Code civil.

Conformément à l'article 1435 du Code civil, la récompense ne peut être inférieure à l'appauvrissement du patrimoine créancier. Le patrimoine commun a été appauvri dans le cadre de l'assurance-groupe visée par les primes qui ont été payées au moyen des sommes qui font partie du patrimoine commun. La récompense due au patrimoine commun ne peut par conséquent pas être inférieure aux primes payées au cours du mariage. Sur ce point également, la proposition ne déroge pas au droit commun.

¹ On observera en effet qu'aux termes de l'article 127 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre, le bénéfice de l'assurance contractée par un époux commun en biens au profit de l'autre ou à son profit constitue un bien propre de l'époux bénéficiaire.

Indieners beogen in het licht van dit arrest artikel 128 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst aan te passen en daarmee ook rechtszekerheid te scheppen. De last die de betaling van de verzekeringspremies voor het gemeenschappelijke vermogen betekent, mag geen onevenwicht veroorzaken ten nadele van de niet-begunstigde echtgenoot.

Luidens artikel 1432 van het Burgerlijk Wetboek is elk der echtgenoten vergoeding verschuldigd ten belope van de bedragen die hij uit het gemeenschappelijke vermogen heeft opgenomen om een eigen schuld te voldoen en, in het algemeen, telkens als hij persoonlijk voordeel heeft getrokken uit het gemeenschappelijke vermogen. Het recht op het kapitaal van de bedoelde groepsverzekering bij het voordoen van het verzekerde risico (pensioen) is een voordeel dat de begunstigde echtgenoot¹ ontvangt uit het gemeenschappelijke vermogen nu de premies ter verkrijging van dit voordeel betaald werden met gelden uit het gemeenschappelijke vermogen aldus het Hof in het hoger aangehaalde arrest. De tekst van het voorstel laat aan het gemeen recht over te bepalen welke premiebetalingen gebeurd zijn door gelden afkomstig uit het eigen en het gemeenschappelijke vermogen (art. 1405 e.v. BW). In het licht van het arrest van het Grondwettelijk Hof zijn premies van de groepsverzekering betaald door de werkgever, en niet op het loon ingehouden, alvast inkomsten uit beroepsbezigheden die luidens artikel 1405, 1° BW gemeenschappelijk zijn.

De vergoeding mag volgens artikel 1435 van het Burgerlijk Wetboek niet kleiner zijn dan de verarming van het vergoedingsgerechtigde vermogen. Het gemeenschappelijke vermogen werd verarmd bij de beoogde groepsverzekering door de premies betaald met gelden die behoren tot het gemeenschappelijke vermogen. De vergoeding aan het gemeenschappelijke vermogen mag bijgevolg niet lager zijn dan de premies betaald tijdens het huwelijk. Het voorstel wijkt ook op dit punt niet af van het gemeen recht.

¹ Merk immers op dat luidens artikel 127 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst de aanspraken ontleend aan de verzekering die een in gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot ten behoeve van de andere of van zichzelf heeft bedongen een eigen goed is van de begunstigde echtgenoot.

Toutefois, si les sommes et fonds entrés dans le patrimoine débiteur ont servi à acquérir, conserver ou améliorer un bien, la récompense sera égale à la valeur ou à la plus-value acquise par ce bien, soit à la dissolution du régime, s'il se trouve à ce moment dans le patrimoine débiteur, soit au jour de son aliénation s'il a été aliéné auparavant; si un nouveau bien a remplacé le bien aliéné, la récompense est évaluée sur ce nouveau bien (art. 1435 du Code civil).

Étant donné qu'il s'agit en l'espèce d'une prestation d'assurance, précisons qu'à la date de la dissolution du mariage, il convient de prendre pour base la valeur de rachat théorique, qui ne peut être inférieure au montant des primes payées au moyen de fonds issus du patrimoine commun. On entend par valeur de rachat théorique la réserve de l'assurance qui est constituée chez l'assureur par la capitalisation des primes payées, compte tenu des sommes consommées. Si le capital a déjà été versé à cette date, il doit, lors de la liquidation-partage, être intégré en tant qu'actif de la société conjugale dans la masse à partager. Dans son arrêt précité, la Cour constitutionnelle parle du reste expressément de "capital". Cette méthode est la seule à tenir compte d'une plus-value éventuelle. Pour que les deux situations soient envisagées, la proposition prévoit qu'il est tenu compte de la "valeur des prestations d'assurance à la date de la dissolution du régime".

Une lecture conjointe de l'arrêt et des dispositions précitées du droit des régimes matrimoniaux (droit commun) révèle qu'au moment de la dissolution du régime matrimonial, le conjoint bénéficiaire doit au patrimoine commun une récompense égale à la valeur des prestations d'assurance à cette date. La dissolution du mariage remonte, à l'égard des époux, en ce qui concerne leurs biens, au jour de la demande, et en cas de pluralité de demandes, au jour de la première d'entre elles, qu'elle ait abouti ou non (art. 1278, alinéa 2, du Code judiciaire). Cette règle s'applique sans préjudice de l'alinéa 4 de l'article précité, en vertu duquel le tribunal peut, à la demande de l'un des époux, s'il l'estime équitable en raison de circonstances exceptionnelles propres à la cause, décider dans le jugement qui prononce le divorce qu'il ne sera pas tenu compte dans la liquidation de la communauté de l'existence de certains avoirs constitués ou de certaines dettes contractées depuis le moment où la séparation de fait a pris cours.

Hebben de in het vergoedingsplichtige vermogen gevallen bedragen en gelden echter gediend tot het verkrijgen, instandhouden of verbeteren van een goed, dan zal de vergoeding gelijk zijn aan de waarde of de waardevermeerdering van dat goed, hetzij bij de ontbinding van het stelsel indien het zich op dat tijdstip bevindt in het vergoedingsplichtige vermogen, hetzij op de dag van de vervreemding indien het voordien vervreemd is; is het vervreemde goed vervangen door een ander goed, dan wordt vergoeding geschat op de grondslag van dat nieuwe goed (art. 1435 BW).

Aangezien het hier handelt om een verzekeringsprestatie dient verduidelijkt te worden dat op tijdstip van ontbinding van het huwelijk de theoretische afkoopwaarde met als minimum het bedrag van de premies betaald met gelden afkomstig uit het gemeenschappelijke vermogen als grondslag genomen moet worden. Onder de theoretische afkoopwaarde dient verstaan te worden de reserve van de verzekering die bij de verzekeraar wordt gevormd door de kapitalisatie van de betaalde premies, rekening houdend met de verbruikte sommen. Was op dat tijdstip het kapitaal reeds uitgekeerd, dan moet het uitgekeerde kapitaal als actief van de huwelijksgemeenschap bij de vereffening-verdeling in de te verdelen massa worden opgenomen. Het Grondwettelijk Hof spreekt in het aangehaalde arrest ook duidelijk van "kapitaal". Enkel op die manier wordt rekening gehouden met een eventuele waardevermeerdering. Om beide situaties te dekken wordt in de tekst van het voorstel bepaald dat met de "waarde van de verzekeringsprestaties op tijdstip van ontbinding van het stelsel" rekening wordt gehouden.

Uit de samenlezing van het arrest met voorgaande bepalingen van huwelijksvermogensrecht (gemeen recht) volgt dat de begunstigde echtgenoot op tijdstip van ontbinding van het huwelijksvermogensstelsel een vergoeding verschuldigd is aan het gemeenschappelijke vermogen dat gelijk is aan de waarde van de verzekeringsprestaties op dat tijdstip. Tussen echtgenoten is het huwelijk wat hun goederen betreft ontbonden vanaf de dag waarop de vordering is ingesteld en, wanneer er meer dan één vordering is, de dag waarop de eerste is ingesteld, ongeacht of zij werd toegewezen of niet (art. 1278, tweede lid Ger.W.). Dit geldt onverminderd artikel 1278, vierde lid van het Gerechtelijk Wetboek luidens welk de rechtbank, op vordering van één van de echtgenoten, indien zij dit wegens uitzonderlijke omstandigheden die eigen zijn aan de zaak, billijk acht, in het vonnis waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken, kan beslissen dat bij de vereffening van de gemeenschap geen rekening zal worden gehouden met sommige goederen die zijn verworven of met sommige schulden die zijn aangegaan sedert het tijdstip dat de echtgenoten feitelijk gescheiden leefden.

La solution proposée répond également aux objections formulées par la Cour constitutionnelle dans son arrêt du 26 mai 1999 (n° 54/99), dans lequel elle indique que les articles 127, 128 et 148, § 3, de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre violent les articles 10 et 11 de la Constitution en ce qu'ils ont pour effet que lorsque deux époux sont communs en biens, que l'un d'eux a souscrit une assurance-vie pour garantir la bonne fin du remboursement d'emprunts communs et, ce remboursement étant fait, pour apporter un capital, non au conjoint survivant du souscripteur, mais uniquement à ce dernier au cas où il atteindrait un âge convenu, et qu'en outre, les primes ont été prélevées sur les biens communs, ce capital est propre et ne donne lieu à récompense que si les versements effectués à titre de primes et prélevés sur le patrimoine commun sont "manifestement exagérés eu égard aux facultés de celui-ci".

De voorgestelde oplossing komt ook tegemoet aan de bezwaren van het Grondwettelijk Hof opgeworpen in het arrest van 26 mei 1999 (nr. 54/99). In dat arrest oordeelde het Hof dat de artikelen 127, 128 en 148, § 3 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekerings-overeenkomst de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden doordat zij tot gevolg hebben dat, wanneer twee echtgenoten gemeenschap van goederen hebben, één van beiden een levensverzekering heeft aangegaan om de goede afloop van de terugbetaling van gemeenschappelijke leningen te waarborgen en, nadat die terugbetaling is gedaan, om een kapitaal op te leveren, niet voor de langstlevende echtgenoot van de verzekeringnemer, maar enkel voor deze laatste ingeval hij een overeengekomen leeftijd zou bereiken, en bovendien de premies ten laste van de gemeenschappelijke goederen zijn betaald, dat kapitaal eigen is en slechts aanleiding geeft tot vergoeding indien de premiebetalingen die ten laste van het gemeenschappelijke vermogen zijn gedaan "kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan".

Liesbeth VAN DER AUWERA (CD&V)
Nahima LANJRI (CD&V)
Raf TERWINGEN (CD&V)
Jef VAN DEN BERGH (CD&V)
Leen DIERICK (CD&V)

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 128 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre est remplacé par ce qui suit:

"Art. 128. Récompense de primes

Pour les versements effectués à titre de primes et prélevés sur le patrimoine commun, une récompense est due au patrimoine. Lors du calcul de cette récompense, il est tenu compte de la valeur des prestations d'assurance au moment de la dissolution du régime."

13 octobre 2011

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 128 van de wet van 25 juni 1992 op de land-verzekeringsovereenkomst wordt vervangen als volgt:

"Art. 128. Vergoeding van premiebetalingen

Voor premiebetalingen die gedaan zijn ten laste van het gemeenschappelijke vermogen is een vergoeding verschuldigd aan dat vermogen. Bij de berekening van deze vergoeding wordt rekening gehouden met de waarde van de verzekeringsprestaties op het tijdstip van ontbinding van het stelsel."

13 oktober 2011

Liesbeth VAN DER AUWERA (CD&V)
Nahima LANJRI (CD&V)
Raf TERWINGEN (CD&V)
Jef VAN DEN BERGH (CD&V)
Leen DIERICK (CD&V)